

BETÜL ALTUNTAŞ
Mendile, Simite, Boyaya, Çöpe...

BETÜL ALTUNTAŞ Betül Altuntaş Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu mezunu. Aynı üniversitede yüksek lisansını, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde doktorasını tamamladı. 2011 yılında doçentlik ünvanını aldı. 1992-1996 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde araştırma görevlisi, 2001-2006 yılları arasında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda sosyal hizmet uzmanı olarak görev yaptı. 2006 yılından beri Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde öğretim üyesidir. Zorunlu göç, yoksulluk, sosyal dışlanma, ayrımcılık, çocuk emeği, risk altındaki gruplar, enformel emek, katı atık madde topluyıcılığı gibi konularda çalışmalarını bulunmaktadır.

İletişim Yayınları 901 • Araştırma-İnceleme Dizisi 146

ISBN-13: 978-975-05-0126-5

© 2003 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-3. Baskı 2003-2018, İstanbul

4. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Tamlı Bora

KAPAK Utku Lomlu

KAPAK FOTOĞRAFI Burçak Çisil Şengil

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BETÜL ALTUNTAŞ

Mendile, Simate, Boyaya, Çöpe...

Ankara Sokaklarında
Çalışan Çocuklar

Sevgili Anneme ve Babama

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	11
İKİNCİ BÖLÜM	
SOKAK ÇOCUKLARI SORUNUNA TOPLU BİR BAKIŞ	21
Sokak çocukları sınıflandırması.....	21
Sokak çocukları sorununun nedenleri.....	27
Sokakta çalışan ve sokakta yaşayan çocuk profili.....	43
Çocukların korunmasına ilişkin düzenlemeler.....	97
Türkiye’de yürütülen çalışmalar.....	108
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	129
Araştırmanın amacı.....	130
Araştırmanın sayıtları.....	131
Araştırmanın sınırları.....	132
Araştırma alanı.....	133
Veri toplama süreci.....	134
Verilerin çözümlenmesi.....	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI 139

Ankara sokaklarında çalışan çocukların
sosyo-demografik özellikleri 139

Çocukların çalışma nedenleri 146

Ankara sokaklarında çalışan çocukların
aile yapıları 155

Ankara sokaklarında çalışan çocukların
çalışma koşulları 175

Çocukların sokakta karşılaştıkları riskler 197

Çocukların geleceğe ilişkin beklentileri 223

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER 231

Sokak çocukları araştırmaları 231

Kullandığımız kavramlar ve
sosyal politika önermelerimiz 233

Kaynakça 247

ÖNSÖZ

Karanfil yürekli çocuklara

Onlar çocuktular. Çok uzaklardan, Hakkâri'den, Van'dan, Diyarbakır'dan, Mardin'den, Siirt'ten, Adana'dan gelmişlerdi. Yaşadıkları göç, onların “göçüydü”, kendi deyimleriyle onların “gurbetiydi”. Bu göçü onlar istememişlerdi, yerlerinden yurtlarından edilmeyi hiç istememişlerdi. Oysa her şey birkaç saatin içinde nasıl da oluvermişti. Yüzyılların birikimi, becerisi, bilgisi üzerinden yükselerek şekillenen, evleri, toprakları, bağları, bahçeleri, hayvanları ve bunlara göre şekillenen ruhları bir anda koparılmıştı. Yaşadıkları zor koşullar travmatikti ama bu travma görmezden gelinmişti.

Göç kitlesel yaşanmıştı. Kimisi aileleriyle katılmışlardı bu bilinmez ve hazırlıksız yolculuğa, kimisi yaşadıkları ikinci, üçüncü göçte yalnızdılar, aileleri artık çok uzaklarda kalmıştı. Göç aşamalı yaşanmıştı. Köylerden buldukları şehir merkezlerine, oradan da İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Adana gibi metropollere tutunmaya çalışmışlardı. Göç süreciyle birlikte, evlerin eski tanrıları olan babaları da “göçmüştü”. Kentin gereklerine uygun ne bilgileri ne de becerileri vardı. Ve birdenbire çocuklar girdi devreye, işi nere-

deyse icat ettiler: “Kâğıt mendil satmak”. Kimisi ise ayak-
kabı boyamalı ya da çöp toplayıcılık işine girmeliydi, çün-
kü âcil paraya gereksinim vardı. Yaşları 7, 8 ya da 12, 13'tü.
Dilleri farklı, yaşam biçimleri kent yaşamından çok uzaktı.
Bakışları ürkek, yabancılıkları aşikârı. Kurulu dünyaların-
dan, toplumsal, duygusal dokularından koparılmışlardı. Ev-
den uzaklaşmış, metropolün sokakları arasında ekmek kav-
gası veriyorlardı.

Bu, onların hikâyesidir.

BETÜL ALTUNTAŞ
Ankara, Şubat 2003